

מוגבלות שכלית התפתחותית

במסגרת קורס להנגשת אתרי תרבות

ע"י עו"ס שרית טילוביץ לוי

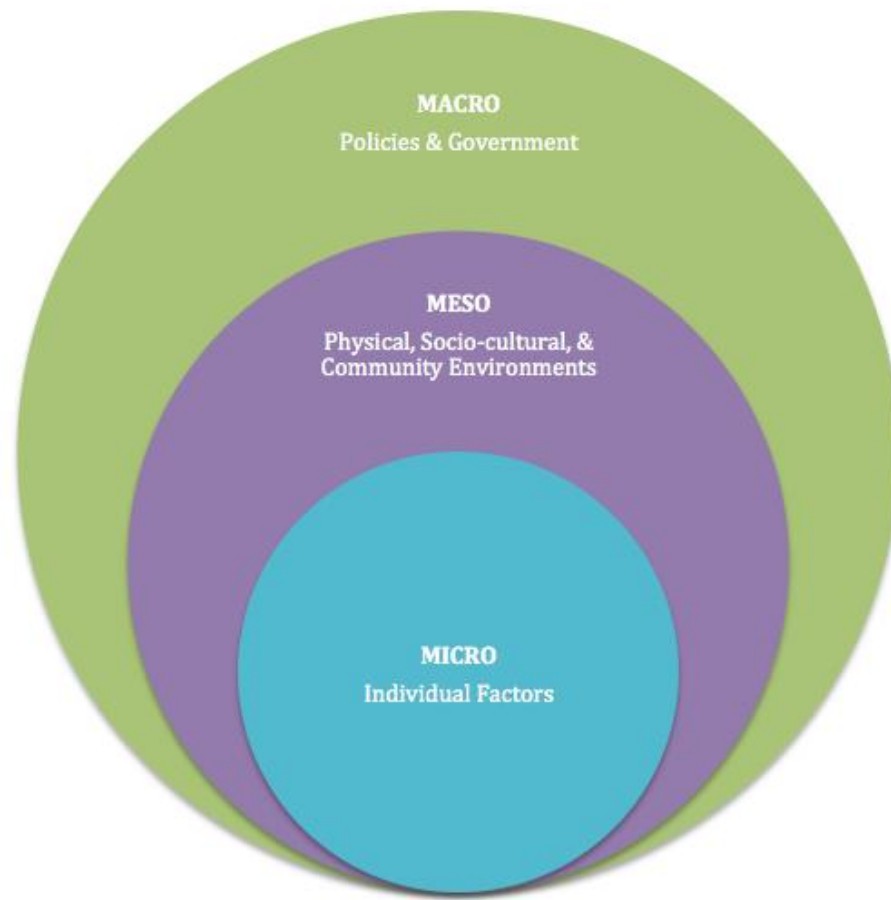
מפקחת ארצית על מערכת האבחון

האגף לטיפול באדם מוגבלות שכלית התפתחותית

משרד הרווחה והשירותים החברתיים

2014

המודל האקולוגי- האדם במרכז!

חוק שוויון זכויות לאנשים עם מוגבלות (1998)

- חוק זה מטרתו להגן על כבודו וחירותו של אדם עם מוגבלות, ולעגן את זכותו להשתתפות שוויונית ופעילה בחברה בכל תחומי החיים, וכן לתת מענה הולם לצרכיו המיוחדים באופן שיאפשר לו לחיות את חייו בעצמאות מרבית, בפרטיות ובכבוד, תוך מיצוי מלוא יכולתו.

- שוויון כזכות מלאה ולא כצדקה או חסד!!!
- הקניית חוויה לאדם עם המוגבלות שתהיה דומה ככל שניתן בטיבה ובאיכותה לזו של מבקר ללא מוגבלות.

מוגבלות

- מוגבלות = המשמעות הסובייקטיבית שמייחס האדם לנכותו ותחושת הקיפוח והנחיתות הנובעת מכך. תפיסה אישית זו מושפעת מערכים ומנורמות תרבותיים חברתיים.
- ע"פ המודל החברתי, יותר מאשר המגבלה מגבילה את האדם, החברה היא זאת המגבילה וחוסמת אותו.

נגישות

- הגברת נגישות סביבתית ושינוי עמדות קהילתיות כדרך לצמצום תחושת המוגבלות.
- נגישות = אפשרות הגעה למקום, תנועה והתמצאות בו, שימוש והנאה משירות, קבלת מידע הניתן או המופק במסגרת מקום או שירות או בקשר אליהם, שימוש במתקניהם והשתתפות בתוכניות ובפעילות המתקיימת בהם, והכול באופן שוויוני, מכובד, עצמאי ובטיחותי.
- נגישות למידע, כולל באתרי אינטרנט.

חוק הסעד טיפול במפגרים

ע"פ חוק הסעד (טיפול במפגרים) תשכ"ט-1969
והתקנות לחוק-1970, 1975, 2001-

"מפגר- אדם שמחמת חוסר התפתחות או התפתחות לקויה של כושרו השכלי, מוגבלת יכולתו להתנהגות מסתגלת והוא נזקק לטיפול. חולה נפש כמשמעותו בחוק לטיפול בחולי נפש, אינו בבחינת מפגר לעניין חוק זה...."

הגדרת מוגבלות שכלית התפתחותית- בהתאם להגדרה
האמריקאית, כמקובל בעולם המערבי

מוגבלות שכלית מתאפיינת במגבלות משמעותיות בתפקוד השכלי ובהתנהגות מסתגלת, כפי שהן באות לידי ביטוי במיומנויות תפיסתיות, חברתיות ומעשיות.

המימד ההתפתחותי הוא קריטי- מוגבלות זו מתחילה לפני גיל 18!

מרכזי האבחון והצוותים המאבחנים

- מרכזי האבחון הוקמו בתחילת שנות ה-90.
- המרכזים נבחרים בהתאם ל"חוק חובת המכרזים".
- המרכזים מונגשים וממוקמים בפריסה ארצית לנוחיות קהל המשתמשים.
- התהליך למשפחה הינו ללא עלות, המדינה מממנת אבחונים וועדות במלואן.
- הלקוח הוא במרכז.
- בתוך המרכזים פועלים צוותים רב מקצועיים.

ועדת האבחון

ועדת האבחון הינה הגוף היחידי במדינת ישראל המוסמך לקבוע מוגבלות שכלית.

ארבעת המימדים:

1. המימד ההתפתחותי
2. המימד הקוגניטיבי
3. המימד ההסתגלותי
4. צורך בתמיכות

בכדי שתקבע מוגבלות שכלית אצל אדם, חייבת להיות הנמכה בשלושת המימדים בו זמנית!
הצורך בתמיכות = נגזרת של שלושת המימדים.

הרקע להבנת התפקוד

רקע משפחתי, סביבתי, תרבותי, בריאותי,
רגשי -נפשי...

תמיכות

- משאבים ואסטרטגיות שנועדו לקדם את התפתחותו, חינוכו, רווחתו ותחומי העניין של הפרט ולשפר את תפקודו האישי.
- שירותים הם סוג מסוים של תמיכה אשר ניתנת על ידי אנשי מקצוע וסוכנויות.

רמות המוגבלות וגיוון באוכלוסיה

1. מוגבלות שכלית קלה
2. מוגבלות שכלית קלה-בינונית
3. מוגבלות שכלית בינונית
4. מוגבלות שכלית בינונית-נמוכה
5. מוגבלות שכלית קשה
6. מוגבלות שכלית עמוקה

הנחות עיקריות

- הנחה 1- "מגבלות בתפקוד הנוכחי צריכות להישקל בתוך סביבה חברתית טיפוסית לבני גילו ותרבותו של הפרט".
- הנחה 2- "הערכה תקפה מתחשבת במגוון תרבותי ולשוני, כמו גם בהבדלים בגורמים תקשורתיים, חושיים, מוטוריים והתנהגותיים".
- הנחה 3- "המגבלות מתקיימות לצד הכוחות".
- הנחה 4- "המטרה החשובה של תיאור המגבלות היא פיתוח פרופיל תמיכות נדרשות".
- הנחה 5- "עם תמיכה מתאימה לאורך תקופה, חייו ותפקודו של אדם עם מוגבלות שכלית ישתפרו באופן כללי".

הצורך בהתאמות

• דוגמאות להנגשה לשונית, פישוט לשוני:

- השתמשו במילים מוכרות ושכיחות
- הקפידו על הגייה ברורה ועל התאמת קצב הדיבור
- אם השתמשתם במילה קשה, הסבירו ותנו דוגמאות לשם המחשה, אך אל תגזימו בדוגמאות
- התמקדו ברעיונות עיקריים
- המשפטים יהיו קצרים וברורים
- כל רעיון במשפט נפרד
- המידע החשוב יהיה בתחילת משפט ולא בסופו
- המשפטים יהיו מסודרים ברצף הגיוני
- הימנעו מהצפה באינפורמציה ומרמת מורכבות גבוהה

הצורך בהתאמות נוספות

- אנשים רבים עם מוגבלות שכלית קוראים מילים בודדות או אינם קוראים כלל, ולכן מומלץ על שימוש באמצעים חלופיים/ אלטרנטיביים
(אמצעים אלקטרוניים, סמלים חזותיים, תמונות, לוחות תקשורת, הקראת מידע כתוב וכד')
- למידה חווייתית (סרטון, המחזה, פיסול, יצירה)
- נגישות פיזית וחושית ע"פ הצורך
- היעזרו בג'סטות, תנועות גוף והבעות פנים, לחיזוק המסר המילולי

למידה מתווכת

לעומת למידה

ספונטנית

עשה ואל תעשה...

עשה:

- תבררו תחילה מי קהל היעד שלכם, היערכו בהתאם ועדכנו גם את הקולגות שלכם
- הגמישו נהלים ע"פ הצורך, ככל שניתן
- הסתייעו באביזרים ע"פ הצורך
- בררו עם עצמכם איזה מידע/ חוויה אתם מעוניינים להעביר ולמה
- עשו בדיקה של עיקר וטפל
- ניתן לחזור על רעיון מרכזי מספר פעמים, לצורך הדגשה והטמעה
- ניתן לחזור על רעיון מרכזי בניסוח שונה כל פעם, אך חשוב להקפיד על שימוש עקבי במונחים מרכזיים
- בדקו מהם המשאבים העומדים לרשותכם (תקציב, כוח אדם, מתנדבים, זמן...)
- התנהגו בטבעיות ובפתיחות
- התמקדו באדם עצמו ולא בנכות שבו
- השתמשו בניסיונכם ובאינטואיציות שלכם
- במידת הצורך היעזרו/התייעצו עם המלווים
- היו סבלניים ורגישים, גם לאדם וגם למשפחתו
- היו אדיבים ושמרו על כבוד האדם
- אל תדברו "מעל ראשו" של האדם, כאילו הוא לא מבין
- התחשבו בטווח הריכוז של הקהל
- תתחשבו באקוסטיקה, הקפידו על מיקום שקט וצמצמו במידת האפשר רעשי רקע
- אפשרו פסק זמן ע"פ האפשרויות (שירותים וכד')
- דברו באופן ישיר ונהלו את הסיטואציה בגובה העיניים
- חייכו והיו נינוחים, גם לבעלי מוגבלות שכלית יש חוש הומור
- נסו לקבל משוב מקהל היעד וכך תדעו האם הצלחתם במשימה

עשה ואל תעשה...

אל תעשה:

בלי סטיגמות ודעות קדומות

בלי רחמים

בלי להתיילד

בלי לחץ

לא לצעוק, מרבית האנשים המוגבלים בשכלם אינם חרשים

הימנעו משימוש במילים גבוהות

הימנעו משימוש בפתגמים

הימנעו משימוש במשפטים ארוכים

הימנעו משימוש במספרים גדולים, שנים מדויקות, אחוזים וכד'

תפסת מרובה לא תפסת

הערך המוסף

- חברה מכילה הינה חברה שלכל הפרטים בה יש הזדמנות ואפשרות להשתלב בחיי היום יום, תוך ניצול מרבי של המשאבים החברתיים והקהילתיים.
- חברה המשלבת בתוכה אנשים עם מוגבלות שכלית כדרך חיים, מגלה אחריות ופועלת להתאמת והנגשת שירותים עבורם, היא חברה צודקת ואיכותית יותר.
- חשיפה רחבה, פיתוח מודעות ושינוי עמדות שליליות ודעות קדומות בקרב אוכלוסיה "נורמטיבית".
- סטיגמות נגרמות ביו היתר כתוצאה מחוסר ידע וחוסר מגע.
- מודעות ושינוי עמדות שליליות מעלים את הנושא לסדר היום ומובילים להגברת הנגישות גם בתחומים אחרים (כגון דיור, שילוב תעסוקתי).
- הנגשת פעילויות חברתיות ופעילויות פנאי תורמים למניעת בידוד חברתי ודחייה חברתית, מצב אליו נקלעים בעלי נכויות.

אני מאמין...

- האדם עם המוגבלות השכלית זכאי לחיות חיים עם משמעות, מלאי תוכן.
- האדם עם המוגבלות השכלית מסוגל ליהנות מכל חוויה שהיא, באמצעות הנגשה ותמיכה (תנועות נוער, שרות צבאי ולאומי, מסעות לפולין וכד').
- בקרב אנשים עם מוגבלות שכלית ישנם בעלי כישורים אומנותיים כמו: ציור, שירה, ריקוד, דרמה ונגינה.
- השתתפות בפעילויות פנאי תרבות וחברה, תורמת להשגת נורמליזציה, איכות חיים ואינטגרציה של אנשים עם מוגבלות שכלית.
- הסרת מחסומים ומכשולים סביבתיים, חברתיים ותקשורתיים, מהווה נקודת מפתח לשילוב בחברה.
- לאדם עם מוגבלות שכלית כוחות ויכולות, לצד החולשות.
- האדם עם המוגבלות השכלית לא כמשהו פסיבי וסטטי, אלא כאינדיבידואל מתפתח וצומח בתנאים הולמים, או חלילה נסוג בהתאם לנסיבות הדינאמיות של חייו (חולי, זקנה, משבר נפשי...).

מתוך התקשורת

- רא"ל בני גנץ נפגש עם חיילים בעלי מוגבלויות המשרתים בצה"ל במסגרת פרויקט "שווים במדים" תאריך: 04/04/2012
- פארק חברים הוא גן שעשועים נגיש ומשלב, ראשון מסוגו בישראל, הנמצא בתוך פארק רעננה ופתוח לציבור הרחב. הפארק מעניק לילדים עם יכולות שונות וצרכים מיוחדים הזדמנות להשתתף בפעילויות פנאי וחוויה וליהנות ממפגש עם ילדים אחרים בני גילם.

מתוך התקשורת

- התנדבות של בוגרים עם מגבלה שכלית התפתחותית מהוסטל בית פריימן בגבעתיים בגן ממלכתי דתי "נרקיס" בגבעתיים.
- הרב שי פירון קובע בפסיקה חדשה כי יש להתיר את נישואיהם של בעלי מוגבלות שכלית, חרף התנגדות רוב הממסד הרבני. לשיטתו, רוב הרבנים פשוט בוחרים להתעלם (2010).
- חלום הלימודים הגבוהים נפתח עבור הלוקים בתסמונת דאון. 27 תלמידים הלוקים בתסמונת דאון לומדים בתוכנית מיוחדת בבר-אילן. הם לא מתלוננים על בחינות, נהנים מכל רגע וחלקם ימשיכו ללימודי תואר ראשון (2013).

לעומת:

- בלב קניון הומה אדם: נערים התנכלו לבעל מוגבלויות- קבוצה גדולה של נערים התגודדה סביב אדם לוקה בשכלו, גידפו אותו ולעגו לו, אך איש ממבקרי הקניון לא חש לעזרתו. זוג שהיה עד לאירוע נחרד מהמקרה ותיעד אותו: "הם הקיפו אותו והוא ישב בצד ולא ידע מה לעשות. ניסינו להתערב, אך לא הצלחנו"
- מזה כשבעה חודשים שאקים ישראל מובילה מאבק להשארת מעון נווה אדיר בשכונת מרמורק אשר ברחובות, בניגוד לרצון כמה משכני המעון אשר הגישו התנגדויות לוועדת ערר המחוזית בדרישה להוציא את המעון ממקומו בשל ירידת ערך דירותיהם.

תודה על ההקשבה

ובהצלחה לכל העוסקים
במלאכה....

